

Studij:	Preddiplomski studij hrvatskoga jezika i književnosti				Godina studija:	1.	
Šifra kolegija:	Naziv kolegija:				ECTS	Semestar	
	Hrvatski jezik u srednjem vijeku				5	II.	
Akadska godina:	2018./19.	Jezik izvođenja:	hrvatski	Status kolegija:	obvezni	Razina ishoda učenja:	6
Preduvjet upisa:	odslušan staroslavenski jezik						
Nositelj:	izv. prof. dr. sc. Gordana Čupković						
Organizacija nastave:	predavanja 30 seminari 30						
Praćenje uspješnosti izvedbe nastave:	Studentske ankete						
Osiguranje kvalitete izvedbe nastave:	Izvješće o izvedenoj nastavi						
Termin i mjesto održavanja nastave:	srijedom, predavanje 12-14, seminar A 14-16, seminar B 16-18, dvorana 232						

Cilj kolegija:	<p>Studenti upoznaju problematiku trojezičnih i tropisamskih početaka nacionalne pismenosti te specifičnost jezičnih i civilizacijskih kontakata u ranome dobu hrvatske kulture. Očekuje se da studenti svladaju čitanje ustavne glagoljice te se osposobe za filološku analizu tekstova pisanih različitim pismima i jezicima. Cilj kolegija je osposobiti studente za prepoznavanje i rješavanje jezičnofiloloških pitanja te za samostalno iščitavanje, kontekstualizaciju i posredovanje pisanih spomenika i arhivske građe.</p>
Sadržaj predmeta po cjelinama:	<p>Počeci i latinski korpus. Hrvatski latinični korpus.</p> <p>Uvod. Latinske knjige i počeci pismenosti. Tropismenost i trojezičnost. Latinska epigrafika. Srednjovjekovna latinica. Prvi hrvatski latinični tekstovi.</p> <p>Glagoljski korpus</p> <p>Hrvatska glagoljica (grafomorfološka obilježja i paleografski pregled razdoblja glagoljske pismenosti). Transkripcija i transliteracija. Uvod u kodikologiju. Misali i brevijari. Slavska epigrafika. Inkunabule.</p> <p>Hrvatski ćirilični korpus</p> <p>Ćirilica. Granična područja glagoljice i ćirilice. Prožimanja glagoljice i ćirilice. Hrvatska ćirilica (grafomorfologija i tipovi). Hrvatski ćirilični tekstovi.</p> <p>Kontrastivna staroslavensko-starohrvatska gramatika</p> <p>Književna norma, jezični sustavi i stilovi. Kontrastivna staroslavensko-starohrvatska: fonologija, morfologija I (deklinacija), morfologija II (konjugacija), sintaksa, semantika.</p>

Izvođenje sadržaja kolegija po tjednima:

27. 2.

Tropismenost i trojezičnost. Literatura o predmetu.

Uvod u seminar.

d.r. 1: prepisati glagoljicom dva puta bilo koja 3 retka teksta Dabarskoga brevijara (SI: 227) i bilo koja dva retka teksta Bečkih listića (SI: 228)

6. 3.

P: Početci. Grčka vrela. Latinski korpus.

S: Latinska epigrafika

d.r. 2: studenti A – K: transliterirati glagoljicom i prevesti na hrvatski standardni jezik bilo koja tri retka teksta "Stvaranje svijeta" (SI: 240-241) i transliterirati latinicom bilo koja tri retka teksta iz Hrvojeva misala (SI: 236-239); studenti L – Ž: transliterirati glagoljicom i prevesti na hrvatski standardni jezik bilo koja tri retka teksta "Homilije Ivana Zlatoustoga" (SI: 102) i transliterirati latinicom bilo koja tri retka teksta iz Regule sv. Benedikta (SI: 245-246). Pri transliteraciji i prijevodu koristiti *Mali staroslavensko-hrvatski rječnik*.

13. 3.

P: Uvod u paleografiju i kodikologiju. Hrvatska glagoljica (pregled razvojnih oblika).

S: Paleografska analiza

d. r. 3: Studenti A – K: transliterirati i prevesti na hrvatski standardni jezik bilo koja 3 retka iz Pariškog zbornika (SI: 253-257); studenti L – Ž: transliterirati i prevesti na hrvatski standardni jezik bilo koja 3 retka iz Prvotiska (SI: 273-274). Pri transliteraciji obvezno obilježiti stranicu ili stupac i brojeve redaka po faksimilu.

20. 3.

P: Hrvatski književni jezik u srednjem vijeku: žanrovi i funkcionalna raslojenost. Misali i brevijari.

S: Pêsan svetoga Jurja.

d.r. 4: Transliterirati bilo koja 3 retka, prevesti ih na hrvatski standardni jezik i izraditi fonološku analizu transliteriranog odlomka, rječnik nepoznatih riječi, rječnik oblika i etimološki rječnik. Pri transliteraciji obvezno obilježiti stupac i brojeve redaka po faksimilu. Odlomci: studenti A – F: Dabarski brevijar (SI: 227); studenti G – K: Ilirico 4 (SI: 231); studenti L – P: Prvi vrbnički brevijar (SI: 234); studenti R – Ž: Londonski odlomak brevijara (SI: 232). Za etimološki rječnik koristiti se rječnicima: A. Gluhak, *Hrvatski etimološki rječnik* ili P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I-III*.

27. 3.

P: Fonologija

S: Bašćanska ploča

d.r. 5: Transliteracija odabranog odlomka (odlomci na oglasnoj ploči; uz domaći obvezno predati i odlomak)

3. 4.

P: Morfologija. Sintaksa.

S: Zapis popa Martinca

10. 4.

Kolokvij I: Transliteracija glagoljičnoga teksta

S: Vježbe transliteracije

d. r. 6: prepisati ćirilicom 1 redak teksta Povaljske listine (SI: 298) i prepisati glagoljicom 3 retka teksta iz: Hvalova zbornika (SI: 200-201, studenti A – F); Traktata Crnorisca Hrabra (SI: 166, studenti G – K); Traktata Crnorisca Hrabra (SI: 167, studenti L – P); Traktata Crnorisca Hrabra (SI: 168, studenti R – Ž).

17. 4.

P: Ćirilica

S: Esej

d.r. 7: Studenti A – F: jezična analiza odlomka iz Poljičkoga statuta (SI: 300-303); studenti G – K: jezična analiza odlomka iz Regule sv. Benedikta (SI: 247); studenti L – P: jezična analiza odabranih pet redaka iz Stvaranja svijeta (SI: 240); studenti R – Ž: jezična analiza odabranih pet redaka iz Stvaranja svijeta (SI: 241).

24. 4.

P: Hrvatski ćirilični korpus. Povaljski prag.

S: *Povaljska listina*

d.r. 8: Studenti A – F: za odabrani odlomak Šibenske molitve (3 retka) izraditi popis fonema i odgovarajućih grafema (po faksimilu) te pregled fonoloških osobitosti (transkribirani tekst u SI: 305-306, fotokopija faksimila naknadno). Studenti G – K: za odabrani odlomak Reda i zakona (3 retka) izraditi popis fonema i odgovarajućih grafema te pregled fonoloških osobitosti (transkribirani tekst sa seminarske nastave + SI: 307, faksimil SI: 301 i fotokopija faksimila naknadno). Studenti L – P: za odabrani odlomak Žića svetih otaca (3 retka) izraditi popis fonema i odgovarajućih grafema (po faksimilu I) te pregled fonoloških osobitosti (fotokopija faksimila i transkribirani tekst naknadno). Studenti R – Ž: za odabrani odlomak Žića svetih otaca (3 retka) izraditi popis fonema i odgovarajućih grafema (po faksimilu II) te pregled fonoloških osobitosti (fotokopija faksimila i transkribirani naknadno).

1.5. Praznik rada

8. 5.

P: Latinica i hrvatski latinični tekstovi.

S: Transkripcija

d.r. 9: Jezična analiza odabranoga odlomka iz misala (odlomci naknadno).

15. 5.

P: Inkunabule

S: jezična analiza odlomaka inkunabula

d.r. 10: terensko istraživanje latinskih epigrafskih spomenika ili obrada (jezična i paleografska analiza) odabranog glagoljskog natpisa ili grafita iz knjige: Branko Fučić, *Glagoljski natpisi*, JAZU, Zagreb, 1982.

22. 5.

P: Epigrafika.

S: Kurzivna glagoljica + Restitucija teksta natpisa (rad po grupama; raspored naknadno) //

Ispravak I. kolokvija

29. 5.

Kolokvij II: Jezična analiza

S: Ispravak kolokvija

5. 6.

Vježbe prevođenja (rad po grupama)

Napomene uz domaće radove: Datum uz domaći jest datum kad je domaći zadan; predaje se sljedeći tjedan isključivo na početku predavanja u 12 sati. Studenti ne smiju pisati domaće za trajanja nastave, a preporuča se i da izbjegavaju kolektivno pisanje domaćih u čitaonici. Fotokopije faksimila i odlomci kojih nema u SI dobivaju se na nastavi, a bit će izvješeni i na oglasnom panou.

Literatura	Obvezna:	<p>Stjepan Damjanović, <i>Slovo iskona</i>, staroslavenska/starohrvatska čitanka, drugo, dopunjeno izdanje, Matica hrvatska, Zagreb, 2004, cjelina V: Ćirilometodsko naslijeđe u hrvatskom srednjem vijeku, str. 203-307.</p> <p><i>Mali staroslavensko-hrvatski rječnik</i>. Ur. S. Damjanović i dr. Matica hrvatska, Zagreb, 2009.</p> <p>Branko Fučić, "Hrvatski glagoljski i ćirilički natpisi", u: <i>Hrvatska i Europa I</i>, Zagreb, 1997, str. 259-283.</p> <p><i>Povijest hrvatskoga jezika. 1. knjiga: srednji vijek</i>, Croatica, Zagreb, 2009. (e-izdanje na: www.croatia.hr). Poglavlja: Mateo Žagar, "Hrvatska pisma u srednjem vijeku", str. 107–217, Stjepan Damjanović, "Staroslavenski i starohrvatski u hrvatskim srednjovjekovnim tekstovima", str. 351–401, Stjepan Damjanović, Boris Kuzmić, Milan Mihaljević, Mateo Žagar: "Antologija hrvatskih srednjovjekovnih djela", str. 457–540.</p>
	Dopunska:	<p>Mladen Bošnjak, <i>Slavenska inkunabulistica</i>, Zagreb, 1970.</p> <p>Srjepan Damjanović, <i>Tragom jezika hrvatskih glagoljaša</i>, Zagreb, 1984.</p> <p>Eduard Hercigonja, <i>Tropismena i trojezična kultura hrvatskoga srednjovjekovlja</i>, Matica hrvatska, Zagreb, 2006.</p> <p>Radoslav Katičić, <i>Litterarum studia</i>, Matica hrvatska, Zagreb, 2007.</p> <p>Boris Kuzmić, "Jezik hrvatskih srednjovjekovnih pravnih spomenika", u: <i>Povijest hrvatskoga jezika. 1. knjiga: srednji vijek</i>, Croatica, Zagreb, 2009, str. 405–454.</p> <p>Josip Lisac, "Hrvatska narječja u srednjem vijeku", u: <i>Povijest hrvatskoga jezika. 1. knjiga: srednji vijek</i>, Croatica, Zagreb, 2009, str. 261–280.</p> <p>Dragica Malić, <i>Jezik najstarije hrvatske pjesmarice</i>, Zagreb, 1972.</p> <p>Dragica Malić, "Latinički tekstovi hrvatskoga srednjovjekovlja na narodnom jeziku", u: <i>Hrvatska i europa II: Srednji vijek i renesansa</i>, Zagreb, 2000, str. 299–319.</p>

		<p>Milan Mihaljević, "Hrvatski crkvenoslavenski jezik", u: <i>Povijest hrvatskoga jezika. 1. knjiga: srednji vijek</i>, Croatica, Zagreb, 2009, str. 283–347.</p> <p>Nazor, Anica, "Prožimanje glagoljice i ćirilice na hrvatskom prostoru", u: <i>Hrvatska i europa II: Srednji vijek i renesansa</i>, Zagreb, 2000, str. 289-297.</p> <p>Ivanka Petrović, "Prvi susreti Hrvata s ćirilometodskim izvorištem srednjovjekovne kulture", <i>Slovo</i>, 38, 1988, str. 5–52.</p> <p>Josip Leonard Tandarić, <i>Hrvatskoglagoljska liturgijska književnost</i>, Zagreb, 1993.</p> <p>Mateo Žagar, <i>Kako je tkan tekst Bašćanske ploče</i>, Zagreb, 1997.</p> <p>Mateo Žagar, <i>Uvod u glagoljsku paleografiju I (X. i XI. st.)</i>, Zagreb, 2013.</p>
	Pripremni materijali:	fotokopije faksimila i pismeni zadatci dobivaju se na nastavi

Napomene uz literaturu:

Čitanka *Slovo iskona* (bilo koje izdanje) obvezno je nastavno pomagalo. Svaki student, ukoliko nema vlastitu čitanku, obvezan ju je zadužiti u Slavističkoj knjižnici (može se zadužiti za čitav semestar). Kako se radi na fotografijama izvornih tekstova (faksimilima), fotokopirani primjerci čitanke nisu upotrebljivi. Čitanka je obvezna za domaće radove a na seminarsku nastavu je treba nositi od 21. ožujka (**svaki student svoju!**). Student bez čitanke nije u mogućnosti sudjelovati u seminarskoj nastavi te stoga ne može biti zaveden u evidenciju seminarskog sata. Studentima koji imaju prvo izdanje čitanke preporuča se da iz drugoga ili trećega izdanja kopiraju cjelinu III: Izvod iz staroslavenske gramatike, str. 123-140 i da usklade paginaciju (zadatci za domaće radove dani su po stranicama iz drugoga izdanja).

Način izvođenja predmeta, obveze studenata i ocjenjivanje:

Studenti su obvezni prisustvovati nastavi (predavanja: 60%, seminar: 80%) i obvezni su predati domaći rad **svaki tjedan**. Neće se prihvaćati domaći radovi koji su identični, bilo zbog prepisivanja bilo zbog kolektivnoga autorstva, i koji su ocijenjeni negativno. Neprihvaćeni domaći rad student je dužan izraditi ponovo. Bez prihvaćenih domaćih radova student nije osposobljen za pristupanje kolokvijima i ispitu. Za pristupanje kolokvijima treba imati prihvaćene **sve** domaće radove iz perioda prije svakog kolokvija. Domaći rad služi tome da student postupnim samostalnim radom na temelju posredovane literature ovlada zakonitostima drugoga jezika i drugih pisama te da pravodobno uočava i rješava nejasnoće i druge probleme u usvajanju građe.

Ispit je pismeni i usmeni. Pismeni ispit sastavljen je iz tri dijela: gradivo koje je raspoređeno u dva kolokvija i test. Ukoliko je student položio oba kolokvija, pismeni ispit čini test iz gradiva izlaganog na predavanjima i seminarima. Položeni test vrijedi samo u jednom ispitnom roku; npr. test položen u lipnju 2018. vrijedi samo za ljetni ispitni rok 2018., ukoliko student tada nije položio i preostalo gradivo, u rujnu ponovo polaže i test. Ukoliko je student u tijeku semestra položio jedan kolokvij ili nijedan, nepoloženo gradivo može polagati u vrijeme ispitnih rokova (uz uvjet da je prethodno izvršio sve nastavne obveze). Usmeni ispit održava se po potrebi.

Zaključnu ocjenu čini prosjek ocjena iz: transliteracije, jezične analize, domaćeg rada (jedna ocjena koja je prosjek ocjena svih domaćih), testa i usmenoga ispita.

Studenti koji ponovno upisuju kolegij: ako su u prethodnoj godini položili jedan ili nijedan kolokvij, trebaju predati sve domaće radove po novom silabu te polagati oba kolokvija u navedenim terminima. Studenti koji su u akademskoj godini 2017./2018. položili oba kolokvija nemaju nastavnih obveza i mogu pristupiti polaganju ispita u navedenim ispitnim terminima.

Formiranje ocjene:

- 50 – 65 % : dovoljan (2)
- 66 – 79%: dobar (3)
- 80 – 90%: vrlo dobar (4)
- 91 – 100%: odličan (5)

Nastavne metode :						
Predavanja, diskusija, usmene vježbe (transkripcija i čitanje), pismene vježbe (transliteracija, paleografska i jezična analiza, uvod u kritičke znanstvene metode: atribucija datacija, restitucija).						
Izračun ECTS bodova						
<i>NAPOMENA: Prosječno radno opterećenje studenta/ice za stjecanje 1 ECTS boda = 25 - 30 sati (1 sat = 60 minuta)</i>						
Raspodjela ECTS bodova:	Pohađanje nastave i seminarsko izlaganje	1	Kolokvij I	0,9	Pismeni ispit	1
	Domaće zadaće	0,8	Kolokvij II	0,9	Usmeni ispit	0,4

Ishodi učenja	<p>Nakon položenog ispita student će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> -objasniti kontekst početaka hrvatske pismenosti i razlikovati tekstovnu (i drugu) spomeničku građu s obzirom na utjecaje civilizacijskih krugova - identificirati strukturne razlike te povezivati strukture i svojstva slavenskih pisama -identificirati probleme zapisivanja hrvatskoga jezika latinicom -identificirati probleme posredovanja teksta iz starijih razdoblja pismenosti suvremenome čitatelju - rješavati tekstološke probleme i predlagati čitanje teksta iz starijih razdoblja pismenosti -članiti gramatičke kategorije s obzirom na dijakronijske promjene
----------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> -razlikovati tipove rječnika i njihove specifičnosti -navesti i u tekstu prepoznati strukturne elemente različitih jezičnih sustava (staroslavenskoga i starohrvatskoga) -u pojedinačnom tekstu procijeniti omjer zastupljenosti elemenata različitih jezičnih sustava -kritički pristupati tekstu i kontekstu njegova nastanka -prepoznavati elemente strukture i kompozicije teksta, identificirati ključne riječi i retorička sredstva -razlikovati tipove specifičnih diskursa i procjenjivati učinkovitost govornih strategija
--	--

Primjer domaćeg rada	Ishod učenja koji se provjerava
d.r.8. (vidi raspored po tjednima)	- identificirati probleme zapisivanja hrvatskoga jezika latinicom
Primjer kolokvija I	Ishod učenja koji se provjerava
transliterirati odabrani odlomak ustavne glagoljice (npr. odlomak iz <i>Misala po zakonu rimskoga dvora</i> , 1483.)	-identificirati probleme posredovanja srednjovjekovnoga teksta suvremenome čitatelju, rješavati tekstološke probleme i predlagati čitanje
Primjer kolokvija II	Ishod učenja koji se provjerava
odlomak teksta (npr. iz Bašćanske ploče) Koji je prevladavajući jezik odlomka i koje jezične osobine na to upućuju?	-navesti i u tekstu prepoznati strukturne elemente različitih jezičnih sustava (staroslavenskoga i starohrvatskoga) -u pojedinačnom tekstu procijeniti omjer zastupljenosti elemenata različitih jezičnih sustava
Primjer pitanja u pismenom testu	Ishod učenja koji se provjerava
<i>азъ опат добровитъ зѣдахъ сръкѣвъ сiju i svoeju bratiju s devetiju въ дни кнеза косъмѣта</i> Iz kojeg je pisanog spomenika navedeni citat? U kojem je stoljeću spomenik nastao? Kojim je pismom pisan? Kojem žanru pripada? Koja se retorička sredstva koriste u navedenom citatu? Prevedite na standardni hrvatski jezik.	-prepoznavati elemente strukture i kompozicije teksta, identificirati ključne riječi i retorička sredstva
Primjer pitanja na usmenom ispitu	Ishod učenja koji se provjerava
Smjestite hrvatsku ćirilicu u kontekst ostalih ćirilica i ocijenite njen značaj za hrvatsku kulturu.	činjenična i teorijska znanja, spoznajne vještine

Konzultacije	
dan u tjednu	vrijeme održavanja
srijeda	prije i nakon nastave
Kontakt informacije	
gcupkov@unizd.hr	

Ispitni rokovi*	
ljetni	29. lipnja u 9.30 sati (dvorana 232) 3. srpnja u 9.30 sati (dvorana 232)
jesenski	11. rujna u 9.30 sati (dvorana 232) 25. rujna u 9.30 sati (dvorana 232)

*Napomena: moguće izmjene ovisno o drugim obvezama nastavnice i studenata te o raspoloživosti dvorane .